

O DEJAVNOSTIH IN PRISPEVKIH KATEDRE ZA ETNOLOGIJO NA UNIVERZI KOMENSKEGA V BRATISLAVI

Prispevek je del predavanja, ki sem ga med bivanjem v Sloveniji novembra 2001 imela na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Njegov namen je dati temeljne informacije oziroma okvirno predstavo o položaju in spremembah v smereh poučevanja etnologije na Univerzi Komenskega v Bratislavi.

Ko govorimo o institucionalizirani obliki poučevanja narodopisja, etnografije in folkloristike oziroma etnologije na Slovaškem, lahko »vpademo« naravnost v 20. stoletje. Medtem ko imamo o starejših obdobjih razvoja naše znanosti več pomembnih knjižnih publikacij ter študij v zbornikih in časopisih, se nam 20. stoletje še vedno zdi preblizu, da bi se lotili njegovega kompleksnega vrednotenja. Obstajajo delne ocene posameznih obdobj (Michalek 1969, 1996; Podolak, 1991) tem in projektov, vendar skupni pregled še čaka na nas (pri tem lahko malce za- vidamo slovenskim kolegom, ki so tovrstno delo izpod peresa Ingrid Slavec Gradišnik že dočakali). Namen tega prispevka je pred- vsem predstaviti pregled razvoja poučevanja narodopisja (etnologije) in raziskovalnih pro- jektov katedre oziroma tistih, pri katerih so delavci katedre sodelovali in so bili objavljene ali kako drugače predstavljeni. Poučevanje naše znanstvene discipline se je skozi zgodovinski razvoj spreminjalo. Ker ne nameravamo analizirati procesa teh spre- memb, bomo termine narodopisje, etnogra-

fija in folkloristika oziroma etnologija de- lovno uporabljali kot sinonime. Nemogo- če je spregledati, da je podobno kot pri vseh malih srednjeevropskih narodih ne- kakšen prednatalni stadij razvoja etnologi- je pomenilo obdobje razsvetljenstva, ki je prineslo tudi prve projekte znanstvenih us- tanov. Ta doba je potem prerasla v mo- gočni tok narodnega preporoda, v kate- rem je etnologija, takrat predvsem folklo- ristika, postala sredstvo politične argu- mentacije, pa tudi temelj romantične lite- rature oblikujočega se naroda. Folklorne zbirke niso bile namenjene samo izobra- ževanju, temveč tudi graditvi narodne identitete.

Druga polovica 19. stoletja na Slovaškem pomeni čas zapletenih političnih bojev, ka- terih izid je bil deloma tudi nastanek na- rodnih ustanov. Te so sicer delovale težko in epizodično, vendar so po svoje pomeni- le kontinuiteto iskanja narodnih temeljev v ljudski ustvarjalnosti. Obenem je to čas razvoja pozitivizma, ki se je s področja du- hovnega bogastva usmerjal tudi na področ- je materialne kulture in njenega dokumen- tiranja. V takšnih skromnih razmerah so torej občudovanja vredni in prizadevni raz- iskovalci, pa tudi ustanove, pričakali 20. stoletje. Prelom 19. in 20. stoletja so zaz- namovali hudi madžarizacijski politični pri- tiski, slab gospodarski položaj, množično izseljevanje in bolečine, prizadejane na bo- jišči prve svetovne vojne. Nastanek Češ- koslovaške republike leta 1918 je resnično prinesel olajšanje v različnih smereh. Raz- voj izobraževanja na Slovaškem se je začel obetavno, še posebno z ustanovitvijo Uni- verze Komenskega v Bratislavi leta 1919. Njena Filozofska fakulteta je začela delo-

vati leta 1921, med njenimi prvimi izobra- ževalnimi smermi pa je bila tudi etnologija. Predavanja etnologije v Bratislavi so bila prva na univerzah na Češkoslovaškem nas- ploh.

Prvi redni profesor, ki je deloval v Bratisla- vi na oddelku za narodopisje v letih 1921- 1931, je tja prišel iz praške Karlove Univer- ze. To je bil Karel Chotek, profesor občega narodopisja in geografije, učenec in asi- stent velikega slavista evropskega imena Luborja Niederleja. Chotek ni le širil ob- zorja svojim študentom v smeri »svetov- ljanstva«, temveč jih je usmerjal tudi navz- noter, k narodopisnemu raziskovanju slo- vaškega gradiva, ki ga je sam poznal iz svo- jih starejših raziskav. Leta 1906 je izšla nje- gova monografija vasi Cerovo, kraja v hon- tianski regiji. (Ta regija je zaradi svoje iz- jemne kulturne pestrosti, arhaičnosti in et- nične sestave v sedemdesetih in osemde- setih letih postala predmet velikega razi- skovalnega projekta.) Karel Chotek je ta- krat oblikoval program etnološkega razisko- vanja in dokumentiranja, ki je bil usmerjen predvsem v iskanje arhaičnih kulturnih potez. Nedvomno je v češko-slovaški pri- merjavi Slovaška pomenila pravi vir kultur- nih prežitkov in hvaležen narodopisni te- ren. Da so se v tem obdobju univerze zares postavljali temelji modernega raziskovanja, dokazuje tudi dejstvo, da sta Chotkova štu- denta Jan Mjartan (med letoma 1923 in 1925 je bil profesorjev asistent) in Rudolf Bednarik pozneje postala vodilni osebnosti slovaške etnologije. Takšno prizadeva- nje se je izrazilo tudi v ureditvi seminarske knjižnice, ki kljub temu, da je bila večkrat preseljena (prenesena je bila v Prago, po letu 1945 pa je bil del vrnjen), še danes

pomeni vir mnogih dragocenih publikacij, nastalih prav v tem začetnem obdobju. Po odhodu profesorja Chotka je nastal kratek premor, študentje pa so izbirna predavanja iz narodopisja lahko poslušali v okviru študija na katedri za zgodovino. Predaval jim je docent Vilem Pražak, češki etnolog, takrat srednješolski profesor v Bratislavi, pozneje pa knjižničar Univerzitetne knjižnice in sodelavec Slovaškega domoznanskega muzeja. Zanimal se je predvsem za ljudsko likovno umetnost in stavbarstvo, zato je takšne teme skupaj z obveznim uvidom o terenskem delu predaval tudi na fakulteti. Njegove študije o slovaških vezenih pomenijo umestitev tovrstne vsebine tudi v evropski kontekst. Podobno velja za njegovo raziskovanje ljudskega stavbarstva, pri čemer je enako upošteval tako gospodarske in družbene razmere kot medetnične vplive. (Njegova študija o čičmianski hiši je sprožila velik odziv v raziskavah znanstvenikov poznejših generacij.) Pražakova natančnost in podrobno poznavanje terena sta bila učinkovita tudi pri njegovih poznejši eksterni pedagoški dejavnosti v letih 1955-1957.

Terensko raziskovanje je bilo resnično eden najpomembnejših delov študija, saj je pomenilo eno od metodoloških specifičnosti narodopisja kot znanstvene discipline. Treba je omeniti, da so pri poučevanju oziroma študiju narodopisja v tem času raziskovali predvsem pojave materialne in duhovne, vsakdanje kulture. Slovstvena umetnost je bila bolj ali manj predmet literarnega in jezikoslovnega zanimanja, tako da se je folkloristika razvijala v okviru dejavnosti Slovanskega seminarja, ki ga je med letoma 1925 in 1928 vodil profesor Frank Wollman. Ta je skupaj s svojimi študenti izpeljal obširno zbirateljsko akcijo, katere rezultati so dolgo čakali na arhivsko obdelavo. Gre za stotine folklornih besedil, nastalih pri tem izjemnem zbirateljskem početju. Do danes sta že izšla dva od treh pripravljenih delov iz fonda te zbirke. Med Wollmanovimi študenti je bila tudi odlična folkloristka Maria Kosova, ki je pozneje objavila izjemno pomembno monografijo o konkretnem *pripovedniku* in družbenih razsežnostih njegovega repertoarja. (Delo je izšlo v okviru številnih tematskih monografij z gornjehronskega območja.)

Folkloristika je bila nekakšen most uveljavitve novih metodoloških smernic tako v Wollmanovi zbirateljski akciji kot tudi skozi prisotnost in vpliv Petra Bogatyriova, ki je na Univerzi Komenskega v Bratislavi deloval v letih 1936-1939. Izkazal se je s poudarjanjem primerjalnega slavističnega študija, še posebej pa s tem, da je v študij folkloristike vne-

sel semiotični pristop in zasnoval pomembno šolo funkcionalnega strukturalizma. Znana so njegova dela o funkciji noše oziroma obleke v moravski Slovaški, Češko in slovaško ljudsko gledališče ter druga. V znanstveni diskurz na Slovaškem se je pomembno zapisal s svojim teoretskim delom Funkcionalno-strukturalna metoda in druge metode etnografije in folkloristike (1935). Njegova teza, po kateri so spremembe funkcionalnih struktur pojava pomembnejše od spremembe njegovih oblik, je vplivala tudi na več njegovih študentov in naslednikov, ne le na področju folklorističnega, temveč tudi etnološkega raziskovanja. V naši znanstveni disciplini k najpomembnejšim sodita Andrej Melicherčík in Sonja Kovačevićova. Med drugo svetovno vojno, v času Slovaške republike, češki profesorji na univerzi (takrat je imela naziv Slovaška univerza) niso bili zaželeni. Pri študiju narodopisja so do leta 1944 potekala priložnostna predavanja gostujočega nemškega profesorja iz Leipziga Bruna Schierja. Profesor Schier je prav tako poznal slovaški teren, sam pa se je osredotočil predvsem na raziskovanje kulture, še posebno ljudskega stavbarstva na tukajšnjih nemških jezikovnih otokih.

Po vojni, leta 1947, je bil obnovljen Narodopisni seminar z dvema docentoma. Njuni imeni smo že omenili: docent Rudolf Bednarik, habilitiran za slovaško narodopisje, je predstavljal navezanost na chotekovsko dokumentacijsko tradicijo, docent Andrej Melicherčík pa je bil učenec modernih folklorističnih smeri, habilitiran na področju občega narodopisja.

Narodopisni seminar je bil organizacijsko vključen v katedro za zgodovino, pozneje pa v združeno katedro za arheologijo, umetnostno zgodovino, etnografijo in folkloristiko. Samostojna katedra za etnografijo in folkloristiko je skupaj z etnološkim kabinetom kot znanstveno-dokumentacijskim delovnim prostorom nastala na podlagi prizadevanj in znanstveno-organizacijskih dejavnosti takratnega docenta, danes profesorja Jana Podolaka. V sedemdesetih letih ga je nasledil takratni docent za folkloristiko, danes profesor Jan Michalek. Oddelek je vodil mimo raznih čeri politično neprijaznih obdobjev vse do devetdesetih let. Za njim je postala predstojnica katedre folkloristka docentka Lubica Droppova, pred kratkim pa jo je nadomestil docent Milan Leščák. Pregled zaposlenih v marsičem nakazuje usmeritev in raziskovalne interese, ki so se izrazili tudi v pedagoških in znanstvenih izsledkih tega univerzitetnega oddelka ter v bistvu določali usmeritev etnologije na Slovaškem.

Etnografski del raziskovanja je bil dlje časa bolj kot v analizo usmerjen v dokumentiranje, in sicer po zaslugi Rudolfa Bednarika, ki so ga zanimale tako terenske raziskave kot tudi odpiranje novih tem. Zbral in objavil je množico gradiva s področja ljudskega stavbarstva, pastirske rezbarske umetnosti in ljudskih nagrobnikov. Raziskovanje je postalo alfa in omega študentov narodopisja, izsledki mnogih od njih, ki so terensko delo pozneje spojili s teoretsko analizo, pa so bili pomemben prispevek k znanstvenemu raziskovanju, ki je bilo zasidrano bolj na akademskih kot univerzitetnih tleh. Etnografske teme na katedri je do polovice sedemdesetih predaval Jan Podolak, odličen strokovnjak pri proučevanju poljedelstva in pastirstva na Karpatih in Balkanu. Njegova znanstvena inovativnost, usmerjenost in evropska razgledanost v temah, ki se jim je posvečal, so pripomogle tudi k ustanovitvi Etnološkega kabineta, znanstveno-dokumentacijskega oddelka katedre. Prek nje je katedra navezala številne mednarodne stike. Mnoge pomembne osebnosti iz etnoloških krogov iz držav srednje Evrope se spominjajo udeležbe na poletnih študentskih raziskavah z naslovom *Seminarum etnologicum*, tam navezani stiki pa še danes napajajo in krepijo mednarodno etnološko skupnost. Naslednja pomembna Podolakova dejavnost je bila ustanovitev mednarodnega etnološkega slavističnega zbornika *Etnologia Slavica*, ki še danes (čeprav včasih zaradi težav z zamudo) izhaja na naši univerzi v angleškem, nemškem in francoskem jeziku. (Izraz stalne življenjske energije našega zaslužnega profesorja Podolaka je tudi to, da se je lotil ustanovitve katedre za etnologijo na novi Univerzi Cirila in Metoda v Trnavi, na kateri je obenem tudi rektor.)

Če se vendarle vrnemo k njegovemu znanstvenemu delu, je verjetno najvišje strokovno ovrednotena in z metodološkega vidika najpomembnejša njegova tematska monografija o ovčarstvu. Svoje organizacijske sposobnosti je izkoristil za pripravo več monografij posameznih regij, pa tudi vasi. Bil je tudi eden izmed tistih, ki so odprli temo raziskovanja narodnostnih manjšin, ta pa je za več desetletij postala raziskovalni program Etnološkega kabineta. V okviru raziskovanja, ki je bilo določeno z državnim načrtom in znotraj katerega je bila takrat organizirana znanstvena dejavnost, so potekale raziskave na vzhodu med Rusini in Ukrajinci, na severu v občinah, naseljenih z goralskim prebivalstvom, na južni meji pa je bila opravljena raziskava kulture in načina življenja madžarskih prebivalcev Slovaške.

Začetek sedemdesetih let na katedri je povezan z delovanjem pomembnega slavista in etnologa, današnjega zaslužnega profesorja Jana Komorovskega. V Etnološkem kabinetu je delal kot izvršni urednik zbornika *Etnologica Slavica*. V slavističnem študiju zvest zgodovinsko-primerjalni metodi ter prav tako izhajajoč iz bogatyriovske teorije komunikacije je pripravil sintezo Tradiционаlna poroka pri Slovanih. V času normalizacije je moral zapustiti akademsko tla, vendar ni opustil svojih strokovnih tem. Po rehabilitaciji in vrnitvi v devetdesetih letih je slovaško znanost dopolnil z neodvisnim in kritičnim študijem svetovnih verskih tradicij, oblikovanim v oddelku religiologije na naši katedri.

Etnografsko ali morda natančnejše etnološko raziskovanje in študij na področju duhovne kulture je od sedemdesetih let vodila docentka Emilia Horvathova. Osredotočala se je bolj na konkretno delo kot na njegovo mednarodno publiciteto, pa tudi po svojem znanju je bila usmerjena bolj v individualno kot skupinsko delo. Pri raziskovanju duhovne kulture je pokrivala mnogo vsebin, predvsem vsakdanjo kulturo, vero, zavest in kozmologijo. Uporabljala je zgodovinsko-primerjalno metodo ter svoje raziskovanje umeščala v slovanski kontekst.

Zanimivo je, da se je Horvathova že na začetku svoje znanstvene poti (na katedro je prišla z Narodopisnega inštituta Slovaške akademije znanosti) lotila nevsakdanjega področja. Prva je namreč opravila obsežnejšo raziskavo romske etnične skupine na Slovaškem.

Romi so bili edina bližnja, obenem pa kulturno izredno različna etnična skupina. Horvathova med svojim delom na katedri te problematike ni predavala, vodila pa je sistematični študij občega narodopisja, ki je po smrti Andreja Melicherčika začasno izpadel iz študijskih programov oziroma so ga občasno izvajali gostujoči profesorji.

Kot sem že napisala, je folkloristika na bratislavski katedri pomenila teoretično dobro pripravljeno področje, ki ga je po vojni v duhu bogatyriovske funkcionalno-strukturalne tradicije razvijal docent Andrej Melicherčik. Mnoge generacije še danes uporabljajo njegovo Teorijo narodopisja kot temeljno metodološko delo. Očitno pod pritiskom »sovjetizacije« znanosti je politično korektno izbral janošikovsko tradicijo za osrednjo temo takratnega folklorističnega raziskovanja. Pomembna so tudi njegova druga dela, na primer *Chrestomatia* (čitanka slovaške folklo-re) ali kritična izdaja Dobšinskjevih slovaških ljudskih povesti. Pozneje je zanimanje folkloristike usmeril v upodobitev slovaške na-

rodne vstaje v ljudski tradiciji. Pomen takih raziskav ni bil le v empiričnem kopičenju dejstev, temveč je privedel tudi k razpravi z zgodovinarji. Gre pravzaprav za zelo zanimivo usmeritev folkloristike, ki jo je teoretično razdelal Jan Michalek. Določitev položaja in vloga žanra spominskega pripovedovanja v folklornem repertoarju sta bili inovativni in sta pomenili preseganje romantiziranega pogleda na »čistost« folklornega ustvarjanja.

Metoda »ustne zgodovine«, ki jo danes uporablja več znanstvenih disciplin, se je v našem znanstvenem diskurzu prav po zaslugi folkloristike, natančnejše Michalkovega raziskovanja, pojavila že v začetku sedemdesetih let. Čeprav se lahko zdi, da so bile nekatere teme šestdesetih in sedemdesetih let le izraz režimskih zahtev, menim, da bi storili napako, če ne bi ovrednotili tudi inovatorstva, ki so jih prinesle na področju narodopisnega, posebno folklorističnega raziskovanja. Zanimanje za delavsko okolje (v začetku predvsem za »tradicionalno« - rudarsko) pomeni tudi zanimanje za določene institucionalizirane oblike gojenja folklore in ob tem za mestno okolje, urbano kulturo. Urbana etnologija je tudi v širših evropskih kontekstih razmeroma nova smer ter za etnografijo in folkloristiko vendarle ne povsem običajna. V folklorističnem raziskovanju katedre jo je zastopala L'ubica Droppova, ki danes sodi že v starejšo generacijo učiteljev in raziskovalcev katedre.

Katedra za etnografijo in folkloristiko se je konec sedemdesetih let preimenovala v katedro za etnologijo. Čeprav v študijskih programih opazimo neko usmerjenost v slovansko narodopisje, se ta - gledano nazaj - ne zdi več tako izrazita, da bi motila uravnoteženost pouka vseh kulturnih sestavin ter preglednih informacij o evropskih in drugih narodih, ki so do danes stalen in obvezen del študijskega programa. Vse več je tudi novih predavanj s področja urbane etnologije, problematike rodovnih študij in vaj iz vizualne antropologije. Od šestdesetih let je na katedri poskrbljeno tudi za muzeologijo, ki se v zadnjih letih oblikuje v samostojni študij.

Po »grobi« tradicionalni delitvi naše discipline, s katero si pomagamo, čeprav ne ustreza več povsem sodobnemu pogledu na ljudsko kulturo, skrbi danes na katedri za predmete, katerih glavna vsebina je materialna kultura, docentka za slovansko narodopisje Magda Parikova skupaj z dr. Ladislavom Mlynkom in dr. Silvio Dillnbergerovo. Področje »nematerialne«, predvsem »duhovne« kulture vodi docentka za slovansko narodopisje Kornelia Jakubikova. Za nekatere te-

me etnologije religij skrbi dr. Katarina Nádaská. Socialno-kulturne vsebine predavata dr. Zita Škovierová in docentka za obče narodopisje Marta Botiková, ki se še posebej ukvarja z etnično problematiko, skupaj s kolegom dr. Milanom Kovačem z oddelka za religionistiko pa v zadnjem času na katedri uveljavljata tudi amerikanistične študije. Za študij in raziskovanje folkloristike skrbijo že omenjene pomembne osebnosti - profesor Jan Michalek, docentka L'ubica Droppova in profesor Milan Leščák. Prihajajo tudi mlajši kolegi in kolegice v okviru podiplomskega študija ter v znanstveno disciplino vnašajo nove teme in metodološke poglede.

Po letu 1990 se je na katedri začelo oblikovati novo delovno področje, religiološki oddelk. V desetletju svojega obstoja se lahko pohvali s pomembnimi pedagoškimi, raziskovalnimi in izdajateljskimi uspehi. Njegov utemeljitelj, danes zaslužni profesor Komorovsky je sam pokrival širok spekter te problematike, obenem pa vzgajal svoje zanesljive naslednike. Dr. Milan Kovač se sicer ukvarja z obširno tematiko, a vendarle je mogoče ugotoviti njegovo odlično usmerjenost na področju mezoamerikanistike. Dr. Martin Kanovsky se posveča predvsem teoretičnim vidikom kulturne antropologije, v njenem okviru pa tudi religiologiji. Pred nedavnim je našo strokovno javnost razveselil s slovaškim prevodom *Strukturalne antropologije* Clauda Levija Straussa. Oddelk religiologije, kjer delujejo tudi mnogi eksterni pedagogi, število rednih in podiplomskih študentov pa narašča, je za zdaj dobrodošel del katedre za etnologijo in bogati širok spekter študija etnologije, gotovo pa je še vedno njegova glavna želja postopno oblikovanje samostojne katedre. Narodopisni inštitut Slovaške akademije znanosti s sedežem v Bratislavi je nastal leta 1946 kot osrednji prostor temeljnega znanstvenega raziskovanja na področju etnografije in folkloristike. Delavci katedre so sodelovali pri številnih akademskih raziskovalnih projektih, znanstveniki z inštituta pa so na katedri predavali oziroma predavajo predvsem specializirane izbirne vsebine. Takšno sodelovanje je privedlo do nekaj izdajateljskih dosežkov na področju velikih domoznanskih del (slovaški del *Českoslovaškega domoznanstva*, 1968; *Die Slowakische Volkskultur*, 1972; *Slovaška* 3, Ljudstvo 2. del, 1974). Reprezentativno vlogo novega kartografskega pristopa je pomenilo delo pri *Etnografskem atlasu Slovaške* (1990). Atlas je privedel do novih razmer ne le na področju raziskovanja in izražanja, temveč tudi pri navajanju na sku-

pinsko delo. Nekateri sodelavci katedre so sodelovali tudi pri naslednjem velikem skupinskem delu slovaške etnologije, Enciklopediji ljudske kulture Slovaške (1995).

V sedemdesetih letih so se za največje teoretične izzive pokazala vprašanja »vsakdanjika«, »tradicije« in »sodobnosti«. Etnična problematika se je pri nas razvijala pod močnim vplivom sovjetske šole, vendar sta se v začetku devetdesetih prav na tem področju začela ena od živih tematskih razprav in prevrednotenje pristopov.

Ko prebiramo strani Slovaškega narodopisa, osrednjega znanstvenega časopisa, ki izhaja od leta 1953, in naredimo tematsko inventarizacijo, dobimo predstavo tudi o raziskovalnih usmeritvah slovaške etnologije ob koncu 20. stoletja. V zadnjem desetletju so bile nedvomno odprte nove teme, še posebej tiste z religiozno problematiko, na primer vprašanje religioznosti kot kulturnega dejavnika, profanega in posvetnega v kulturi, vprašanje romanj, ljudske religioznosti in vere. Na novo se razpravlja o vprašanjih etnične, narodne in socialne identitete, kulturnega spomina in medetnične konfrontacije, vse pa na temeljih družbene transformacije.

V tem prispevku gre morda le za delni povzetek bistvenega. V njem ni vseh imen, še posebej eksternih pedagogov, prav tako ni bilo prostora za širše ocenjevanje znanstvenega prispevka kolektiva ali posameznih delavcev katedre. Mogoče pa je ugotoviti, da je bila do druge polovice osemdesetih let Katedra za etnologijo na Filozofski fakulteti Univerze Komenskega v Bratislavi pravzaprav edina etnološka šola na Slovaškem in nekakšna »valilnica«. Čeprav postopoma naraščajo samostojne katedre – na Univerzi Konstantina Filozofa v Nitri ter na Univerzi Cirila in Metoda v Trnavi – in inštituti na univerzah v Banskí Bistrici in Prešovu, Bratislava ohranja svoj pomembni položaj ne le z vidika trajanja svoje eksistence, temveč tudi z vidika metodičnih in metodoloških prispevkov k razvoju etnologije na Slovaškem.

Viri in literatura

KOVÁČ, M. in T. Podolinská (ur.), 1999: Na cestách za posvätnom. Bratislava.

MICHÁLEK, J. 1969: Národopis na Univerzite Komenského. K 50. výročiu univerzity v Bratislave. V: Slovenský národopis 17, 185-191.

- - 1996: Význam Katedry etnológie pre rozvoj národopisného výskumu na Slovensku. V: Filozofická fakulta Univerzity Komenského v retrospektive a perspektive. Zborník príspevkov ..., Bratislava, 64-69.

NÁRODOPISNÉ INFORMÁCIE 1991, št. 1. Národopisný ústav SAV, Slovenská národopisná spoločnosť pri SAV (števka, posvečená Katedri za etnologijo FF UK).

PODOLÁK, J. 1991: Seventy years of Ethnology at Comenius University in Bratislava (1921-1991). V: Ethnologia Slavica 23, 221-243.

